

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 01.08.2002, sp. zn. 29 Odo 11/2002, ECLI:CZ:NS:2002:29.ODO.11.2002.1

Číslo: 55/2003

Právní věta:

Ztrátou postavení opravňujícího určitou osobu k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 131 odst. 1 obch. zák. ztrácí oprávněná osoba zásadně i aktivní věcnou legitimaci v řízení podle § 131 obch. zák. To neplatí, jestliže prokáže, že v době rozhodování trvá její právní zájem na vydání požadovaného rozhodnutí, protože může mít dopad na její poměry založené jejím vztahem ke společnosti.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 01.08.2002

Spisová značka: 29 Odo 11/2002

Číslo rozhodnutí: 55

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Řízení před soudem

Předpisy: § 131 odst. 1 předpisu č. 513/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Napadeným rozsudkem ze dne 13. 9. 2001 potvrdil Vrchní soud v Praze rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 11. 2000, kterým tento soud zamítl žalobu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady E., s. r. o. (dále jen „společnost“), konané dne 21. 6. 1999, kterým valná hromada schválila nové znění článku III., a usnesení, kterým zamítla protinávrh navrhovatele na změnu článku X. „novelizovaného úplného znění společenské smlouvy.“

Návrhu dovolatele na připuštění dovolání odvolací soud nevyhověl. V odůvodnění svého rozsudku odvolací soud uvedl, že podle § 131 odst. 1 obch. zák. se může každý společník domáhat prohlášení usnesení valné hromady za neplatné. Navrhovatel však již společníkem není (přestal jím být 18. 12. 1999), proto se prohlášení jejího usnesení za neplatné domoci nemůže. Ztratil totiž v řízení věcnou legitimaci, kterou nelze dovodit ani podle § 80 písm. c) o. s. ř. Napadané usnesení valné hromady se nedotýká práva navrhovatele na vypořádací podíl, jehož ohrožením v této souvislosti argumentuje. Usnesení nijak neovlivnilo ani výši čistého obchodního jmění společnosti ke dni zániku jeho účasti ve společnosti, ani velikost jeho vypořádacího podílu (§ 61 odst. 1 a 2 a § 150 obch. zák.), který i po změně společenské smlouvy schválené na napadané valné hromadě činí 5 %, „dříve vklad 20 000 Kč

: základnímu jmění 400 000 Kč, nyní 375 000 Kč : 7 500 000 Kč (jak vyplývá z výpisu z obchodního rejstříku)“. Odvolací soud nepřipustil dovolání k právní otázce, zda společník, který během soudního sporu vedeného podle § 131 obch. zák. přestane být společníkem, ztrácí věcnou legitimaci v řízení, když uzavřel, že „jen z důvodu, že navrhovatel proto, že přestal být společníkem, věcnou legitimaci neztratil. Mohl si ji udržet podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř.“ To se však v projednávané věci nestalo.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal navrhovatel dovolání. Co do jeho přípustnosti odkázal na ustanovení § 239 odst. 2, co do důvodů na ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř.

V odůvodnění dovolání uvedl, že pro otázku, ohledně které požadoval připuštění dovolání, nelze nalézt jednoznačnou odpověď prostou aplikací jednotlivých ustanovení obchodního zákoníku a občanského soudního řádu a tato otázka nebyla dosud judikována ani Nejvyšším ani vrchními soudy.

Přitom právní teorie dospěla k závěru, že žaloba podle ustanovení § 131 obch. zák. je zvláštní určovací žalobou, u které není třeba – na rozdíl od obecné určovací žaloby – prokazovat naléhavý právní zájem. Ustanovení § 131 obch. zák. neurčuje, že by v průběhu řízení o návrhu podle ustanovení § 131 obch. zák. mohlo dojít ke ztrátě aktivní legitimace z důvodu ukončení účasti ve společnosti či z jakéhokoli jiného důvodu. Takový zánik aktivní věcné legitimace nelze podle názoru dovolatele dovodit ani z jiných ustanovení tohoto zákona ani z jiných právních předpisů. Navrhovatel se domnívá, vycházejí z ustanovení čl. 2 odst. 2 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, „že i případně soudem zjištěný nedostatek platné právní úpravy nemůže soud nahrazovat výkladem znemožňujícím účastníkovi řízení, aby řádně uplatněný a odůvodněný nárok nebyl z hlediska jeho věcné podstaty posouzen.“ Dále poukázal na rozdílné rozhodnutí odvolacího soudu v související věci.

Dovolatel dále uvedl, že „bez ohledu na výše uvedené“ v průběhu odvolacího řízení tvrdil a navrhoval důkazy prokázání svého naléhavého právního zájmu na požadovaném určení neplatnosti usnesení valné hromady. Tento právní zájem podle jeho názoru spočívá v tom, že napadaným usnesením valná hromada schválila změnu společenské smlouvy obsahující mimo jiné zvýšení základního kapitálu společnosti a zvýšení vkladů společníků v rozporu se zákonem a společenskou smlouvou. Tento rozpor spočívá v tom, že valná hromada nikdy nerozhodla o tom, kdo a v jaké výši převezme závazek k novým vkladům, a když navrhovatel jako společník využil svého přednostního práva a v zákonem stanovené lhůtě se písemně zavázal převzít nový vklad v rozsahu celého zvýšení základního jmění, o jeho závazku nebylo jednáno ani rozhodnuto. Přitom ostatní společníci svého přednostního práva k převzetí nových vkladů nevyužili a přesto došlo ke zvýšení jejich vkladů, a to v rozporu s ustanovením § 143 odst. 1 obch. zák. Napadané usnesení valné hromady tedy dovolateli znemožnilo zvýšení vkladu v rozsahu, na který měl ze zákona právo. Tím došlo ke „snížení“ výše vkladu (správně obchodního podílu) a tím i výše podílu na zisku a vypořádacího podílu. Před zahájením řízení o vyplacení vypořádacího podílu potřebuje navrhovatel právní jistotu s ohledem na zvážení důvodnosti žaloby. Dále navrhovatel zopakoval svá tvrzení o důvodech neplatnosti napadaného usnesení, včetně důkazů, které navrhl k prokázání svých tvrzení. Proto dovolatel požaduje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Podle části dvanácté, hlavy první, bodu 17., zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony, se dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů, projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001). O takový případ jde i v projednávané věci, když soud prvního stupně ve věci rozhodoval před účinností zákona č. 30/2000 Sb. Dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 2 o. s. ř.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Předpokladem přípustnosti dovolání podle § 239 odst. 2 o. s. ř. je závěr dovolacího soudu, že rozhodnutí odvolacího soudu nebo některá v něm řešená právní otázka, mají po právní stránce zásadní význam. Přitom otázku, zda dovoláním napadené rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam, řeší dovolací soud jako otázku předběžnou. Teprve kladným závěrem dovolacího soudu se stává dovolání přípustným.

O rozhodnutí odvolacího soudu, které má po právní stránce zásadní význam, se jedná, jestliže je v rozhodnutí řešena právní otázka významná nejen pro rozhodnutí v projednávané věci. Přitom musí jít o otázku, která dosud není řešena v rozhodovací praxi vyšších soudů (anebo v ní není řešena jednotně) a která není řešena ani v rozhodnutí nižšího soudu publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ani ve stanovisku Nejvyššího soudu, popřípadě o případ, kdy napadené rozhodnutí řeší určitou právní otázku v rozporu s publikovanou judikaturou. Za otázku zásadního právního významu nelze považovat takovou otázku, která byla v napadeném rozhodnutí řešena v souladu s ustálenou soudní praxí.

Mimo předpokladu včasného návrhu na vyslovení přípustnosti dovolání (který byl v dané věci naplněn) může být dovolání ve smyslu citovaného ustanovení přípustné jen tehdy, jde-li o řešení právní otázky (jiné otázky, zejména posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění, přípustnost neumožňují) a jde-li zároveň o právní otázku zásadního významu.

Dovolatel se domáhá připuštění dovolání pro otázku, zda společník, který po zahájení soudního řízení vedeného podle § 131 obch. zák. přestane být společníkem, ztrácí věcnou legitimaci v řízení. Pro řešení této otázky dovolací soud shledal zásadní právní význam, a proto má dovolání za přípustné.

Podle § 80 písm. c) o. s. ř. má aktivní věcnou legitimaci v řízení na požadovaném určení ten, kdo je účasten právního vztahu nebo práva, o něž v řízení jde, nebo jehož právní sféry se sporný právní vztah nebo sporné právo týká. Soud musí v takovém řízení vždy zkoumat, zda je podmínka věcné legitimace pro požadované určení splněna. Kromě toho musí též zkoumat, zda aktivně legitimovaná osoba má naléhavý právní zájem na požadovaném určení. Návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 131 odst. 1 obch. zák. však je zvláštním určovacím návrhem, pro který sám obchodní zákoník kogentním ustanovením taxativně vymezuje okruh osob, u kterých je dána aktivní věcná legitimace pro takové řízení. Splnění podmínky aktivní věcné legitimace tedy nemusejí osoby uvedené v ustanovení § 131 odst. 1 obch. zák. prokazovat – postačí, když prokáží, že zastávají postavení, opravňující je ze zákona k podání návrhu. Tyto osoby pak nemusejí prokazovat ani existenci naléhavého právního zájmu na požadovaném určení, neboť zákon takový určovací návrh naléhavým právním zájmem navrhovatele nepodmiňuje. Tento zájem je zcela zřejmě dán postavením oprávněného navrhovatele ve společnosti. Jestliže oprávněná osoba poté, co podala návrh, ztratí postavení opravňující ji k jeho podání, přestává pro ni platit zákonem přiznaná aktivní legitimace v řízení, která je zákonem vázána právě na její postavení ve společnosti.

K uvedenému závěru lze dospět nejen logickým ale i systematickým a teleologickým výkladem ustanovení § 131 obch. zák., jehož účelem je umožnit osobám, pro které z jejich postavení a vztahu ke společnosti lze dovodit právní zájem na přezkoumání zákonnosti usnesení valné hromady, domáhat se takového přezkoumání soudem. Přitom jiným osobám, než právě osobám majícím ke společnosti takový vztah, obchodní zákoník ani jiný právní předpis právo napadat usnesení valné hromady návrhem na vyslovení jeho neplatnosti nepřiznává, a toto právo jim nemůže přiznat ani soud, když ustanovení § 131 obch. zák. je ve vztahu u ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. ustanovením speciálním (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 1999, sp. zn. [1 Odon 101/97](#) publikovaný pod číslem 3/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Zákon tedy zcela zřejmě nedovoluje zasahovat návrhem na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady do vnitřních poměrů společnosti osobám, které nemají postavení opravňující je k zásahům do těchto poměrů. Obecně lze říci, že není věcného důvodu, proč by se tato zásada nevztahovala i na společníky či jiné oprávněné osoby, jejichž účast ve společnosti či jiný vztah ke společnosti zakládající jejich aktivní věcnou legitimaci (a rovněž jejich právní zájem) v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, skončil.

Závěr o zániku aktivní věcné legitimace v návaznosti na ztrátu postavení, které ji zakládá, však nelze přijmout zcela bezvýjimečně. Jestliže může mít rozhodnutí valné hromady dopad na poměry navrhovatele založené jeho vztahem ke společnosti i poté, co ztratil postavení zakládající jeho aktivní legitimaci v době podání návrhu, bylo by v rozporu s účelem posuzovaného ustanovení odeprít mu aktivní legitimaci v řízení. Jeho právní zájem (vyplývající původně z jeho postavení ve společnosti) na rozhodnutí o případné protiprávnosti usnesení valné hromady ztrátou postavení, opravňující ho k podání návrhu, nepominul. Proto musí soud v každém konkrétním případě zkoumat, zda v době vydání rozhodnutí ve věci vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady trvá právní zájem navrhovatele na jeho vydání a tedy i jeho aktivní věcná legitimace v řízení, a to v návaznosti na ustanovení § 154 odst. 1 a § 167 odst. 2 o. s. ř.

Při opačném závěru by totiž nebylo v řadě případů pro společnost, resp. její valnou hromadu, nic jednoduššího, než zbavit navrhovatele aktivní legitimace např. tím, že odvolá v průběhu řízení podle § 131 obch. zák. nepohodlného jednatele, likvidátora nebo člena dozorčí rady, který podal návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.

Odvolací soud vycházel ve svém rozhodnutí ze stejného závěru a dovedl, že napadané usnesení valné hromady se nedotýká práva navrhovatele na vypořádací podíl, jehož ohrožením v této souvislosti argumentuje. Uzavřel, že usnesení nijak neovlivnilo ani výši čistého obchodního jmění společnosti ke dni zániku jeho účasti ve společnosti, ani velikost jeho vypořádacího podílu (§ 61 odst. 1 a 2 a § 150 obch. zák.), který i po změně společenské smlouvy schválené na napadané valné hromadě činí 5 %, „dříve vklad 20 000 Kč : základnímu jmění 400 000 Kč, nyní 375 000 Kč : 7 500 000 Kč (jak vyplývá z výpisu z obchodního rejstříku)“.

Dovolatel odůvodňuje trvání své aktivní věcné legitimace tím, že napadeným usnesením valná hromada schválila změnu společenské smlouvy zahrnující mimo jiné zvýšení základního jmění společnosti a zvýšení vkladů společníků v rozporu se zákonem a společenskou smlouvou. Tím dovolateli znemožnila zvýšení vkladu v rozsahu, na který měl ze zákona právo. Tak došlo ke „snížení“ výše jeho vkladu (správně obchodního podílu) a tím i výše podílu na zisku a vypořádacího podílu. Dovolací soud uzavřel, že tato námitka dovolatele není důvodná. Rozhodnutí o zvýšení základního jmění nepochybně patří do působnosti valné hromady, ta však o něm nerozhodovala napadeným rozhodnutím, ale rozhodnutím přijatým již dne 16. 3. 1998, které dovolatel v této věci nenapadá.

Napadaná valná hromada „rozhodovala“ dle skutkového zjištění soudu prvního stupně o schválení úplného znění společenské smlouvy po provedeném zvýšení základního jmění. Takovým rozhodnutím však nelze měnit společenskou smlouvu v části, týkající se výše základního jmění a výše vkladů (obchodních podílů) společníků. Ke změně společenské smlouvy v těchto údajích dochází zápisem zvýšení základního jmění do obchodního rejstříku a řádným převzetím vkladů na zvýšení základního jmění. Valná hromada sice může konstatovat, jak zní společenská smlouva po provedených změnách, jejich „schválení“ však nemá konstitutivní účinky a jestliže nebylo zapsáno zvýšení základního jmění do obchodního rejstříku a nebyly řádně převzaty vklady na zvýšení základního jmění, nedochází takovým usnesením „o změně společenské smlouvy“ k její změně a společenská smlouva platí v původním znění bez ohledu na to, že se valná hromada „usnesla na její změně.“

Z uvedeného vyplývá, že napadané rozhodnutí valné hromady nemohlo mít vliv na právní poměry

navrhovatele, jak správně uzavřel odvolací soud, byť jeho odůvodnění není zcela přesné.

Jeho rozhodnutí je tedy správné a Nejvyšší soud proto dovolání podle ustanovení § 243b odst. 1 o. s. ř. zamítl.